

Агротуризм гірських територій: приклад Карпатського регіону і його потенціалу

Світлана Криштанович¹, Глух Марко Ігорович²

Опубліковано	Секція	УДК
25.03.2024	Економіка	338.48

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10868291>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Метою дослідження є характеристика особливостей агротуризму гірських територій. Доведено, що в контексті глобальних проблем, таких як зміна клімату та депопуляція сільських районів, агротуризм у гірських районах пропонує стійку модель туризму, яка може пом'якшити ці проблеми. Заохочуючи туризм із низьким рівнем впливу, підтримуючи місцеву економіку та сприяючи охороні навколишнього середовища, агротуризм виступає маяком сталого розвитку. Його актуальність сьогодні підкреслюється зростаючим глобальним акцентом на сталий розвиток, відповідальні подорожі та бажання людей отримати справжній, значний досвід, який пов'язує їх із природою та різними культурами. Визначено, що агротуризм у гірських районах – це не просто нішевий сегмент туристичної індустрії але й найважливіший компонент сталого розвитку, що пропонує економічні, екологічні, культурні та соціальні вигоди. Доведено, що з екологічної точки зору, зростання агротуризму в Карпатах підвищило обізнаність та розуміння природної краси та біорізноманіття регіону. Визначено, що у соціальному плані розвиток агротуризму в Карпатах сприяє згуртуванню та розвитку спільноти. Він створює платформу для взаємодії місцевих мешканців та туристів, що сприяє взаєморозумінню та повазі. Доведено, що для місцевого населення це заохочує придбання нових навичок, таких як мови, гостинність та управління бізнесом, необхідні для обслуговування міжнародної аудиторії. Цей обмін знаннями та навичками має вирішальне значення для особистого та суспільного зростання, готуючи як місцевих жителів, так і гостей міста стати більш свідомими та відповідальними громадянами світу. Охарактеризовано, що вплив агротуризму на Карпатський регіон України багатогранний, він сприяє економічному відродженню, збереженню довкілля, культурному збагаченню, соціальній згуртованості та освітнім можливостям. Виокремлено ключові ознаки сучасного агротуризму гірських територій.

Ключові слова: туризм, агротуризм, гірські території, карпатський регіон, потенціал

¹доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського 79007, м. Львів, вул.Костюшка, 11 Львів, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-2147-9028>

²аспірант, Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського 79007, м. Львів, вул.Костюшка, 11 Львів, Україна, <https://orcid.org/0009-0009-2068-9312>

Agrotourism of mountainous areas: the example of the Carpathian region and its potential

Abstract. The purpose of the study is to characterize the peculiarities of agrotourism in mountainous areas. It has been proven that in the context of global issues such as climate change and the depopulation of rural areas, agrotourism in mountain regions offers a resilient model of tourism that can mitigate these problems. By encouraging low-impact tourism, supporting the local economy, and promoting environmental conservation, agrotourism acts as a beacon of sustainable development. Its relevance today is underscored by the growing global emphasis on sustainable development, responsible travel, and the desire of people to have a genuine, meaningful experience that connects them with nature and various cultures. It has been determined that agrotourism in mountainous areas is not just a niche segment of the tourism industry but also a crucial component of sustainable development, offering economic, environmental, cultural, and social benefits. It has been proven that from an environmental perspective, the growth of agrotourism in the Carpathians has increased awareness and understanding of the region's natural beauty and biodiversity. It has been identified that in social terms, the development of agrotourism in the Carpathians promotes community cohesion and development. It creates a platform for interaction between local residents and tourists, fostering mutual understanding and respect. It has been proven that for the local population, this encourages the acquisition of new skills such as languages, hospitality, and business management, necessary for catering to an international audience. This exchange of knowledge and skills is crucial for personal and community growth, preparing both local residents and visitors to become more conscious and responsible global citizens. The impact of agrotourism on the Carpathian region of Ukraine is multifaceted, contributing to economic revival, environmental preservation, cultural enrichment, social cohesion, and educational opportunities. The key features of modern agrotourism in mountainous areas have been outlined.

Keywords: tourism, agrotourism, mountainous areas, Carpathian region, potential

Вступ

Постановка проблеми. Агротуризм у гірських районах сьогодні набув великого значення завдяки своїм багатогранним перевагам, які поширюються на економічну, екологічну, культурну та соціальну сфери. Відтак, ця туристична ніша поєднує у собі сільськогосподарську діяльність із туризмом, пропонуючи відвідувачам унікальну можливість познайомитися із землею, зрозуміти місцеві методи ведення сільського господарства та оцінити спосіб життя сільських громад. Актуальність агротуризму в таких регіонах можна розглядати з різних точок зору, кожна з яких наголошує на його незамінній ролі в сучасному суспільстві. З економічної точки зору агротуризм є життєво важливим джерелом додаткового доходу для сільських і гірських спільнот, які часто стикаються з обмеженнями в традиційній сільськогосподарській продуктивності через складний рельєф місцевості. Диверсифікуючи свої джерела доходу, фермери можуть зменшити свою залежність від невизначеності у виробництві сільськогосподарських культур та тваринництва. Це не тільки стабілізує сільську економіку, а й сприяє утриманню сільського населення. З екологічної точки зору агротуризм сприяє стійкому землекористуванню та зусиллям щодо збереження. Гірські райони є осередками біорізноманіття, і агротуризм може відіграти вирішальну роль у підвищенні обізнаності щодо важливості збереження цих унікальних екосистем. Інтеграція туризму з сільським господарством дає співтовариствам сильніший стимул підтримувати та захищати свої природні ландшафти та ресурси, забезпечуючи їхню привабливість для відвідувачів. Відтак, це часто призводить до прийняття більш стійких методів ведення сільського

господарства, які є менш агресивними для навколишнього середовища, таких як органічне землеробство і пермакультура, що, у свою чергу, сприяє збереженню біорізноманіття. У культурному відношенні агротуризм пропонує міст між міським та сільським світом, сприяючи глибшому розумінню традиційного способу життя, звичаїв та гастрономії. У відвідувачів є можливість поринути у місцеву культуру, взяти участь у традиційних заходах та дізнатися з перших рук про спадщину цього регіону. Відтак, це не лише збагачує туристичний досвід, а й вселяє гордість місцевих спільнот за свої звичаї та спосіб життя, сприяючи збереженню культурної спадщини.

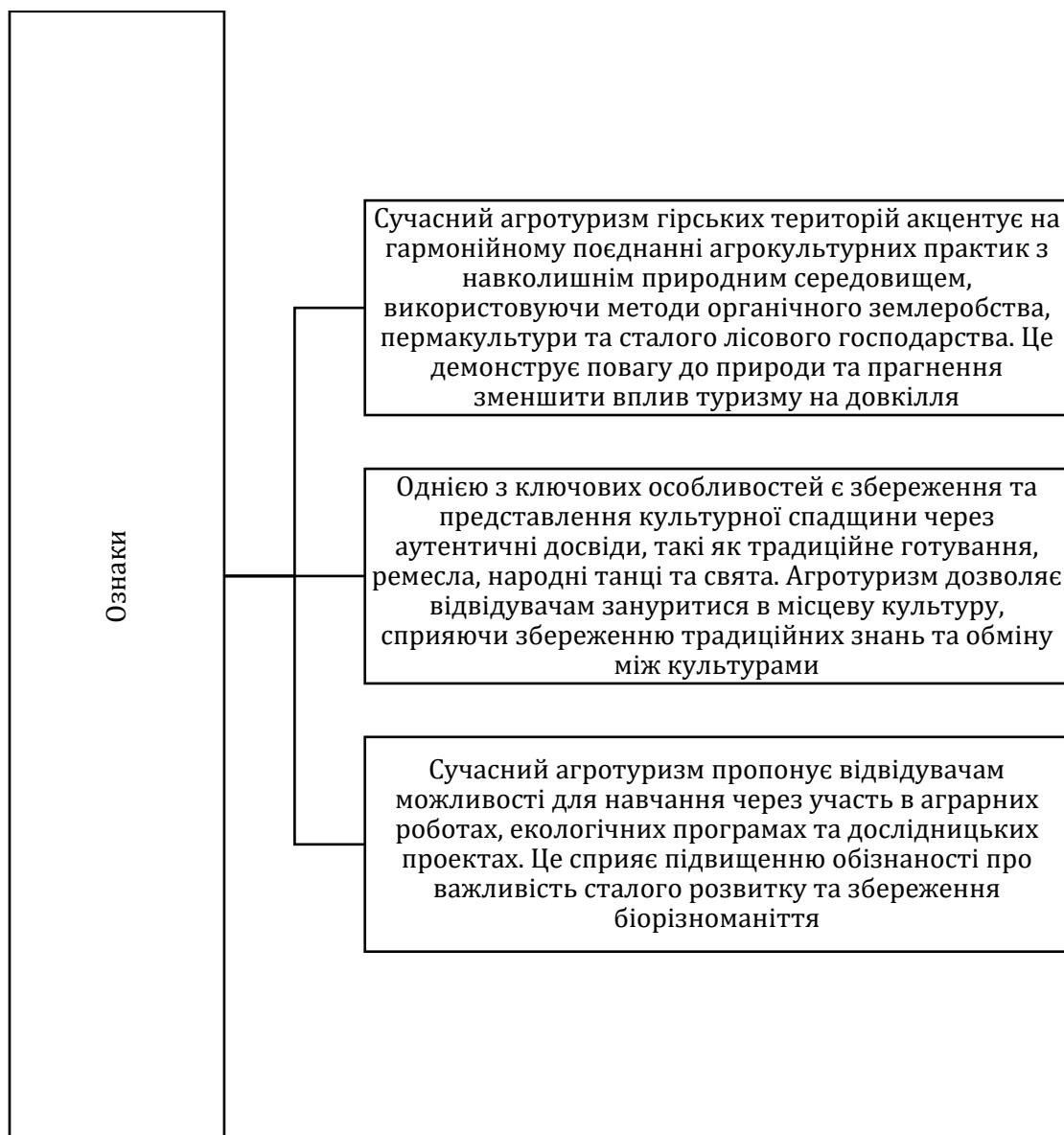
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключові елементи й аспекти розвитку агротуризму розкривалися в роботах таких вчених, як Н. Алексєєва, Л. Архипова, А. Богуцький, І. Волкова, О. Воробйова, О. Вуйцик, Л. Гальків, В. Герасименко, М. Голуб, Н. Демчук, Д. Діденко, О. Довгаль, О. Євдокімова, О. Зима, І. Кошкалда, В. Лисенко, І. Литвин, Т. Любонько, М. Мальська, Л. Матвійчук, Ю. Мігущенко, Н. Моїсєєва, М. Нек, С. Новицька, М. Огієнко, С. Парфило, Ю. Парфіненко, О. Розметова, Н. Савицька, Л. Сакун, А. Стренковська, В. Ткач, А. Ужва, Т. Шелеметєєва, В. Щербина, та ін. Віддаючи належне науковому внеску провідних вчених, слід зазначити, що низка теорій і концепцій в контексті особливостей карпатського регіону, досі залишаються не розкритими повною мірою, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність.

Метою дослідження є характеристика особливостей агротуризму гірських територій.

Результати

Агротуризм у гірських районах є унікальним перетином сільського господарства, туризму та охорони природи, пропонує багатогранний підхід до сталого розвитку, який глибоко перегукується з сучасними цінностями. Його суть полягає у наданні захоплюючого досвіду, який пов'язує відвідувачів із сільськогосподарським корінням регіону, сприяє розумінню землі, її продуктів та спільнот, які їх виховують [1-2]. Відтак, ця форма туризму – це просто відпочинок; це освітня подорож, яка пропонує глибоке розуміння проблем та радостей сільського життя, особливо у складних ландшафтах гірських регіонів. Значення агротуризму вкрай суттєве, оскільки він є засобом економічного розвитку, охорони навколишнього середовища, збереження культури та соціального збагачення [3-4]. Слід зазначити, що агротуризм є життєво важливим джерелом диверсифікованого доходу для гірських спільнот, що часто стикаються з обмеженнями традиційного сільського господарства через суворі ландшафти та клімат. Запрошуючи туристів взяти участь у місцевому сільському господарстві, зупинитися у сільській місцевості та придбати місцеву продукцію, агротуризм вливає фінансові ресурси у ці регіони [5-7].

Агротуризм виступає хранителем культурної спадщини, пропонує платформу передачі традиційних знань, ремесел і звичаїв. Гірські регіони часто є місцем існування унікальних культур, які розвивалися ізольовано, формуючи особливий спосіб життя, кулінарні традиції та художнє самовираження [8-10]. Агротуризм дозволяє продемонструвати та оцінити ці традиції ширшій аудиторії, забезпечуючи їхнє продовження. Це також сприяє почуттю суспільної гордості та згуртованості, оскільки місцеві жителі збираються разом, щоб поділитися своєю спадщиною з відвідувачами. По суті, агротуризм у гірських районах відрізняється своєю здатністю поєднувати воедино економічні можливості, екологічну стійкість та збереження культури, пропонує при цьому відвідувачам збагачуючий та автентичний досвід. Це свідчить про здатність туризму перетворювати як місцеві спільноти, так і людей, які їх відвідують, гарантуючи, що гірські регіони зможуть процвітати в економічному, екологічному та культурному відношенні для майбутніх поколінь (рис.1).

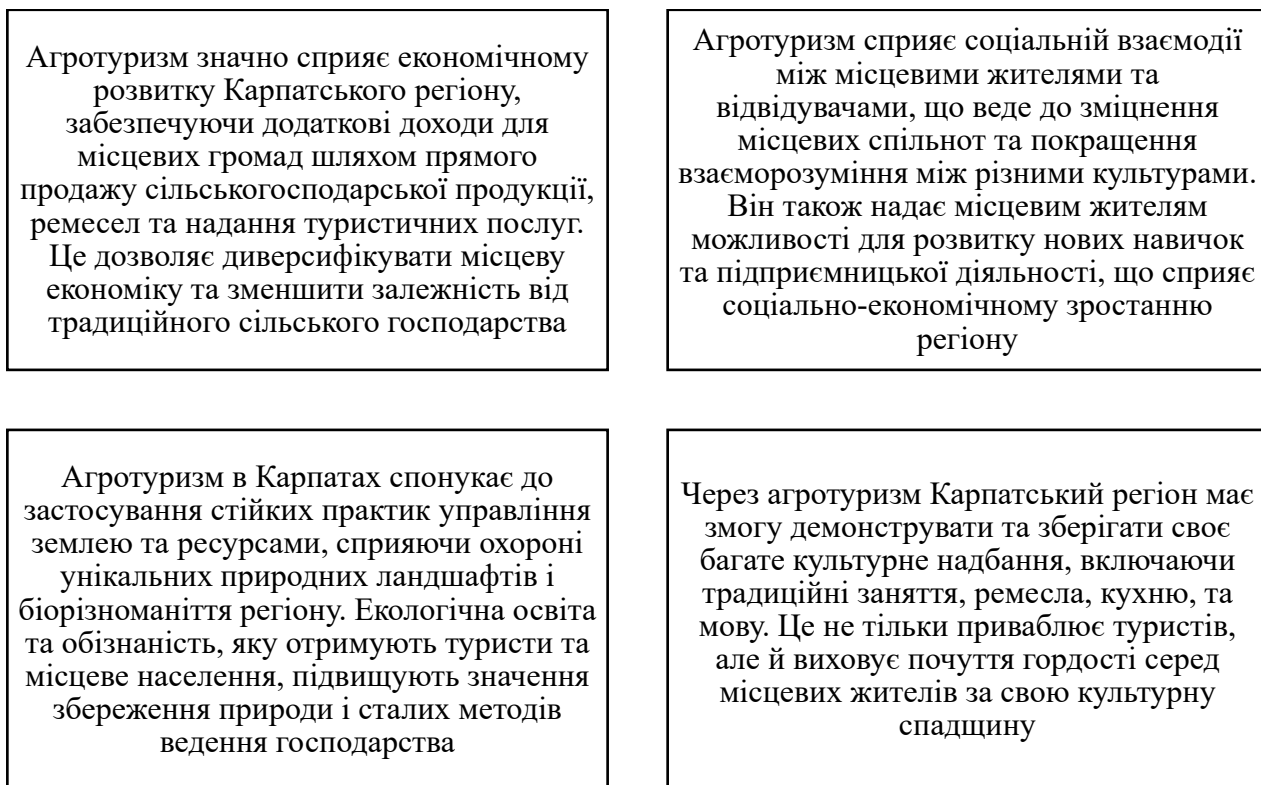

Джерело: сформовано автором

Рис.1. Ключові ознаки сучасного агротуризму гірських територій

Агротуризм таїть у собі потенціал значно покращити соціально-економічний та екологічний ландшафт Карпатського регіону України, території, багаті на природну красу, біорізноманіття та культурну спадщину. Поєднуючи методи ведення сільського господарства з туризмом, агротуризм пропонує стійкий шлях до регіонального розвитку, використовуючи унікальні ресурси Карпат. Ця форма туризму не тільки диверсифікує джерела доходу для сільських спільнот, але також сприяє збереженню навколишнього середовища, збереженню культури та освітній участі, тим самим підвищуючи загальний потенціал регіону (рис.2).

Спираючись на основні переваги агротуризму в Карпатському регіоні України, майбутні напрямки та подальші переваги цієї моделі сталого туризму відкривають ландшафт, сповнений потенціалу. Здатність агротуризму до інновацій та адаптації пропонує безліч шляхів для посилення регіонального розвитку, від технологічної інтеграції до міжсекторального співробітництва, кожен із яких обіцяє покращити враження від Карпат як для відвідувачів, так і для мешканців.

Джерело: сформовано автором

Рис.2. Ключові особливості впливу агротуризму на потенціал Карпатського регіону України

Технологічні досягнення є ключовим напрямком агротуризму, дозволяючи місцевому бізнесу охопити ширшу аудиторію та запропонувати багатший досвід. Впровадження стратегій цифрового маркетингу, платформ онлайн-бронювання та віртуальних турів може зробити пропозиції агротуризму в Карпатах доступнішими для світової аудиторії. Технології також відкривають двері для освітніх платформ, які можуть поділитися з ширшою аудиторією методами ведення сільського господарства, зусиллями збереження природи та культурними історіями регіону, що ще більше підвищує популярність та привабливість регіону. Міжгалузєва співпраця відкриває ще один шлях для розширення агротуризму у Карпатах. Партнерство між сільськогосподарськими виробниками, туристичними операторами, захисниками природи та культурними організаціями може створити більш згуртований та різноманітний туристичний продукт. Така співпраця може спричинити розробку комплексних туристичних пакетів, що включають проживання на фермах, екотури, культурні семінари та участь у місцевих фестивалях, надаючи відвідувачам цілісний досвід карпатського способу життя. Ці партнерства не лише покращують туристичний досвід, а й забезпечують широкий розподіл вигод від туризму у різних секторах місцевої економіки. Більше того, зосередження уваги на сталому розвитку та екоінноваціях у рамках практики агротуризму може ще більше підвищити потенціал Карпатського регіону. Інвестиції у стійку інфраструктуру, відновлювані джерела енергії та екологічно чисті методи в секторі агротуризму можуть мінімізувати вплив туризму та сільського господарства на довкілля. Такого роду фокус не лише приваблює зростаючий ринок екологічно свідомих мандрівників, а й забезпечує довгострокову життєздатність

природних та сільськогосподарських ресурсів регіону, зберігаючи їх для майбутніх поколінь.

Висновки

Підсумовуючи, слід зазначити, що карпатський регіон з його величними горами, зеленими пейзажами та багатою культурною спадщиною є яскравим прикладом того, як агротуризм може служити каталізатором сталого розвитку, особливо в Україні. Інтеграція сільського господарства та туризму в цьому регіоні мала глибокі наслідки, торкаючись економічного відродження, збереження довкілля, культурного збагачення, соціальної згуртованості, освітніх можливостей та просування стійких практик, кожен аспект підкреслює потенціал та важливість агротуризму в українських Карпатах. В економічному плані агротуризм вдихнув життєву силу до Карпатського регіону, диверсифікувавши джерела доходу для сільських громад. Традиційно залежать від сільського та лісового господарства, ці райони зіткнулися з проблемами через гористу місцевість та мінливий клімат. Агротуризм пропонує додаткове джерело доходу, дозволяючи фермерам і місцевим підприємцям отримати вигоду від інтересу до сільського та екологічно чистого туризму. Пропонуючи проживання на фермах, екскурсії та дегустацію місцевих продуктів, жителі не лише отримують додатковий дохід, а й стимулюють інші галузі, такі як ремесла, виробництво продуктів харчування та послуги, сприяючи більш стійкій та стійкій місцевій економіці.

Список використаних джерел

1. Kryshchanovych, S., Kindzer, B., Goryn, M., Kravchenko, A., & Frunza, S. Management of socio-economic development of tourism enterprises. *Business: Theory and Practice*, 21(1), 2020, 420-426.
2. Candia, S., Pirlone, F., Spadaro, I. Integrating the carrying capacity methodology into tourism strategic Plans: A sustainable approach to tourism. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 15, No. 3, 2020, pp. 393-401
3. Masyuk, Y. A. The need for model formation self-regulatory organization in the field of tourism: economic and legal aspects. *Bulletin of the University of Lviv*, 34, 2016, 282– 291
4. Pirlone, F., Spadaro, I. Sustainable tourism action plan in the Mediterranean coastal areas. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 2017, 12: 995-1005.
5. Polishchuk, V. Conceptual and categorical apparatus of the policy of stimulating the sustainable development of the region. *Actual Problems of The Economy*, 11, 2009, 168–174.
6. Ajay, K.L., Devasia, D., Kumar, S. The social perspective of tourism in review of sustainability and carrying capacity: A synthesis of observations and convictions. *Atna - Journal of Tourism Studies*, 2015, 10: 45-58.
7. Szymańska, E., & Panfiluk, E. Determinants of technological innovations in health tourism enterprises. *Business: Theory and Practice*, 21(1), 2020, 348-359
8. Lemy, D.M., Pramono, R., Juliana. Acceleration of environmental sustainability in tourism village. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 17, No. 4, 2022, pp. 1273-1283.
9. Cormany, D., & Baloglu, S. Medical travel facilitator websites: An exploratory study of web page contents and services offered to the prospective medical tourist. *Tourism Management*, 32, 2010, 709–716.
10. Zhu, J.X., Yuan, X.M., Yuan, X.Z., Liu, S.M., Guan, B.T., Sun, J.F., Chen, H.F. Evaluating the sustainability of rural complex ecosystems during the development of traditional farming villages into tourism destinations: A diachronic emergy approach. *J. Rural Stud.*, 2021, 86: 473-484.